

Türkiye’de Kentsel Alanlarda Döngüsel Ekonomi Uygulamaları Üzerine Bir Yazın İncelemesi

Özkan Yalçın^{1,*} , Nilüfer Negiz²

1 Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enst., Siy. Bil. ve Kamu Yön. Böl., Isparta, Türkiye.

2 Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bil. Fak., Siy. Bil. ve Kamu Yön. Böl., Isparta, Türkiye.

* Corresponding author (Sorumlu Yazar): Ö. Yalçın, e-mail (e-posta): ozkan_yalciin@hotmail.com

ÖZET

İkinci Dünya Savaşı sonrası bilim ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak gelişmiş ülkeler birbirleriyle rekabet edebilmek için, geliştirmekte olan ülkelere gelişmiş ülkeleri yakalayabilmek için sınırsız bir büyüme gayreti içerisinde olmuşlardır. Ancak 1970’li yıllara gelindiğinde bu iyimser gelişim senaryolarının sürdürülebilir olmadığı farkına varılmıştır. Büyüme çabalarının önündeki en büyük engel, ‘Al-üret-at’ şeklinde işleyen doğrusal ekonomik modelin sınır tanımayan doğal kaynak kullanımı ve bunun ortaya çıkardığı çevresel ve ekolojik problemler olmuştur. Kaynakları sınırsız gören doğrusal ekonomik modelin eleştirilmesi döngüsel ekonomik modelin kurgulanmasına neden olmuştur.

Bu çalışma, döngüsel ekonomi kavramını kent bağlamında ele almayı amaçlamıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği ile Türkiye’de hazırlanmış lisansüstü tezleri irdelemiştir. YÖK tez merkezinde yer alan döngüsel ekonomi ve döngüsel ekonomi ile bağlantılı olan yeşil ekonomi, mavi ekonomi ve kıvıllı ekonomi kelimeleri ile hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen tarama sonuçlarının ne kadarının kentle bağlantılı olduğu araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Döngüsel Ekonomi, Yeşil Ekonomi, Mavi Ekonomi, Kıvıllı Ekonomi, Kent, Lisansüstü Tezler

A Literature Review on Circular Economy Applications in Urban Areas in Turkey

ABSTRACT

With the developments in the field of science and technology after the Second World War, developed countries have been in an unlimited growth effort to compete with each other and developing countries to catch up with developed countries. However, by the 1970s, it has been realized that these optimistic development scenarios are not sustainable. The biggest obstacle in front of growth efforts was the use of natural resources, which knows no boundaries, and the environmental and ecological problems caused by the linear economic model that operates as 'Take-make- dispose'. Criticism of the linear economic model, which sees the resources unlimited, has led to the construction of the circular economic model.

This study aimed to discuss the concept of circular economy in the context of the city. In the study, using a document review technique, which is one of the qualitative research methods, an examination was made on postgraduate theses prepared with the words "green economy, blue economy and red economy", which are linked to the circular economy and circular economy in the Council of Higher Education Thesis Center. It has been investigated how much of the screening results obtained are related to the city.

Keywords: *Circular Economy, Green Economy, Blue Economy, Red Economy, Urban, Graduate Theses*

Makale Bilgisi / Article Info

Alınış tarihi
Received date : 02.10.2020

Düzeltilme tarihi
Revised date : 31.10.2020

Kabul tarihi
Accepted date : 01.11.2020

Atıf için
How to Cite Yalçın, Ö. ve Negiz, N. (2020). "Türkiye’de Kentsel Alanlarda Döngüsel Ekonomi Uygulamaları Üzerine Bir Yazın İncelemesi", *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 2020: 25-44.

Dipnot 1
Footnote 1 Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Bünyesinde Yürütülen Doktora Tezi Kapsamında SDÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimince Desteklenmiştir.
Proje Numarası: SDK-2019-7381
This study was supported by the SDU Scientific Research Projects Coordination Unit within the scope of the PhD Thesis Conducted by Süleyman Demirel University.
Project Number: SDK-2019-7381

Dipnot 2
Footnote 2 Bu çalışma 7.KBAM Sempozyumunda özet olarak sunulan ve bildiri özetleri kitabında basılan metnin genişletilmesiyle hazırlanmıştır.
This study was prepared by expanding the text presented in the 7th KBAM Symposium and published in the abstracts book.

1. GİRİŞ

Döngüsel ekonomi kavramı kökenlerini endüstriyel ekoloji, ekolojik ekonomi, temiz üretim, ekoverimlilik, beşikten beşiğe tasarım gibi bir takım diğer kavramlara dayandırmak mümkündür. Fakat, döngüsel ekonomi kavramın asıl popülerliğini ve uygulamaya geçilmesini sağlayan gelişme sürdürülebilir kalkınma yaklaşımıyla olmuştur. Dünyanın sanayi devrimi ile birlikte yaşadığı keskin dönüşüm ve ardından ikinci dünya savaşı sonunda ülkelerin sınırsız büyüme çabaları; çevre ve ekolojik olumsuzlukların göz ardı edilemeyecek bir noktaya gelmesine, çevresel faktörler göz önüne alınarak kalkınma ve büyümenin nasıl gerçekleştirileceğinin tartışılmasına yol açmıştır. Büyüme ve kalkınma önünde engel olarak görülen çevresel problemler sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı ile aşılmaya çalışılmış, fakat mevcut doğrusal ekonomik yapının doğal kaynakları sınırsız ve ucuz gören felsefesi sürdürülebilir kalkınma kavramının başarısız olmasına ve sorgulanmasına neden olmuştur. Bu sorgulayış neticesinde sürdürülebilirlik paradigması içerisinde yaşanan dönüşüm neticesinde, 1960-1970'lerde doğan döngüsel ekonomi kavramı 1990'lı yıllar itibariyle popüler bir hale gelerek uygulanmaya konulmuştur.

Uluslararası örgütlerin öncülüğünde popüler hale bu kavramının akademik yazında ne derece yer aldığı, hangi alanlarda çalışıldığı, hangi yıllarda çalışmaların yapıldığı gibi sorular merak edilmiş ve bu doğrultuda hazırlanan bu çalışma ile ilgili sorulara yanıt aranmıştır. Yapılan taramalar neticesinde dünya'da döngüsel ekonomi kavramına ilişkin literatürde çeşitli akademik eserlerin olduğu görülmüştür¹.

Çalışmada öncelikle döngüsel ekonomi kavramına ilişkin temel tanımlara yer verilmiş, daha sonra kentsel mekân açısından döngüsel ekonominin önemine değinilmiştir. Çalışmanın araştırma kısmında YÖK tez merkezinde yer alan döngüsel ekonomi ve döngüsel ekonomi ile bağlantılı olan yeşil ekonomi, mavi ekonomi ve kıvılcık ekonomisi kelimeleri ile hazırlanmış lisansüstü tezler üzerine bir analiz gerçekleştirilmiştir. Elde edilen tarama sonuçlarının ne kadarının kentle bağlantılı olarak hazırlandığı araştırılmıştır. Böylece, hazırlanan bu çalışmayla 'döngüsel ekonomi' ve 'kent' bağlamında yapılmış mevcut lisansüstü tez çalışmalarının durumu tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma ile, "döngüsel ekonomi" ve "kent" kavramına yönelik hazırlanmış akademik tezlerin hangi boyutlarla bu kavramı ele aldığı ve bu alanlarda ne kadar çalışma gerçekleştirildiği tespit edilerek bu alanda yapılması planlanan yeni çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmiştir.

2. DÖNGÜSEL EKONOMİ KAVRAMI

Sanayi devrimi ve İkinci Dünya Savaşı'nın ardından hız kazanan kapitalist ekonomik sistemin sermaye lehine olan tutumunu destekleyici bir nitelikte kurgulanan doğrusal ekonomi üret-kullan-at modeliyle üretim ve tüketim süreçlerini dizayn etmiştir. Uygulanan iktisadi politikalar ile birlikte sınır tanımayan büyüme ve kalkınma arzusunun çevreye ve ekosisteme verdiği zararların ortaya çıkmasıyla ekonomik büyüme ve kalkınmanın çevresel faktörler göz önüne alınarak nasıl devam ettirilebileceği

¹ Bunlardan bazıları; Geissdoerfer vd. (2017) tarafından yayınlanan 'The Circular Economy - A new sustainability paradigm?'; Reike vd. (2018)'nin yapmış oldukları 'The Circular Economy: New or Refurbished as CE 3.0? — Exploring Controversies in the Conceptualization of the Circular Economy through a Focus on History and Resource Value Retention Options'; Beaulieu vd. (2015) tarafından yazılan 'Circular Economy: A Critical Literature Review of Concepts'; Gregorio vd. (2018) tarafından yayınlanan 'A Systematic Literature Review of Bio, Green and Circular Economy Trends in Publications in the Field of Economics and Business Management' ve D'Amato vd. (2017) tarafından yapılan 'Green, Circular, Bio Economy: A Comparative Analysis of Sustainabilityavenues' olarak örnek verilebilir.

tartışılmaya başlanmıştır. Sürdürülebilir kalkınma ile çözüm üretilmeye çalışılan kalkınma sorununun altı çeşitli kavramlarla doldurulmaya çalışılmıştır (Önder, 2018: 23). Mevcut doğrusal ekonomik anlayışının sadece atık sorunu üzerine odaklanan çözüm arayışlarının beklenen sonuçları vermemesi, kaynak kullanımının dünyanın taşıma kapasitesinin çok üzerinde oluşu, çevresel ve ekolojik felaketlerin göz ardı edilemeyecek noktaya gelmesine, kaynakları sınırsız gören doğrusal ekonomik modelin eleştirilmesine ve sürdürülebilirlik kavramı altında döngüsel ekonomik modelin kurgulanmasına neden olmuştur. Temel olarak üret-tüket-yeniden kullanım felsefesine dayanan döngüsel ekonomi modeli aslında kapitalist sistemden bağımsız olmayıp, doğrusal ekonominin aksine çevresel faktörleri göz önüne alarak kalkınmanın önünde engel teşkil eden kaynak sorununa çözüm üretmek üzerine geliştirilmiştir. Bu yaklaşımla döngüsel ekonomi iki temel fikre dayanmaktadır; Atık olarak düşünülen şeylerin bir kaynak olarak yeniden kullanılabilirliği ve ekonomik büyümenin doğal kaynak kullanımından bağımsız bir şekilde gerçekleştirilebileceği (Montaigne, 2016: 9).

Döngüsel ekonomi kavramı son yıllarda yaygın olarak kullanılmaya başlansa da zengin bir tarihsel geçmişi olan bir kavramsal yapıdır. Kavram öncelikle ekonomide kaynakların doğrusal yerine döngüsel akışına ilişkin şekliyle Boulding'in, 1966 tarihli "The Economics of the Coming Spaceship Earth" başlıklı makalesinde ele alınmıştır (Veral, 2018: 151). Boulding'in çalışmasından ilham alan D. W. Pearce ve R. K. Turner isimli iki İngiliz çevre ekonomisti 1990 yılında 'Natural Resources and Environmental Economy' adlı çalışmasında döngüsel ekonomi kavramına doğrudan ilk kez yer vermişlerdir (Chuang, 2010: 46). Ayrıca kavramın gelişimine araştırmalar ve raporlar hazırlayarak ciddi katkılar sağlayan Ellen MacArthur Foundation gibi düşünce kuruluşları da vardır. Bunlara rağmen döngüsel ekonomi kavramını tarihteki bir kişi veya kuruma atfetmek pek de mümkün değildir. Kavramın gelişiminde birçok kişi ve düşünce kuruluşunun etkisi olmuştur. Kavramın kökleri endüstriyel ekoloji, ekolojik ekonomi, endüstriyel ekosistemler, temiz üretim, ürün hizmet sistemleri, eko-verimlilik, beşikten beşiğe tasarım, biyomimikri, performans ekonomisi, doğal kapitalizm ve sıfır emisyon kavramlarına da dayandırmaktadır (Korhonen vd., 2018: 545).

Döngüsel ekonomi 'materyal ve enerji akış döngülerinin yavaşlatılması, daraltılması ve kapatılması yoluyla kaynak girişi, atık, emisyon ve enerji kayıplarının minimize edildiği yenileyici bir sistemdir. Bu durum uzun ömürlü ürün tasarımı, bakım, onarım, tekrar kullanım, yenileme ve geri dönüşüm ile gerçekleştirilen bir yapı' olarak tanımlanmıştır (Geissdoerfer vd., 2017: 759). Bir diğer tanımlama da döngüsel ekonomi 'Ürünlerin, materyallerin ve kaynakların değerlerinin mümkün olduğunca, ekonomi içinde korunduğu ve atık üretiminin minimize edildiği bir ekonomi' olarak ifade edilmiştir (EEA, 2015: 86). Avrupa Komisyonu, döngüsel ekonomiyi ürün, malzeme ve kaynakların değerinin ekonomide olabildiği kadar uzun tutulduğu ve atık miktarının en düşük olduğu bir ekonomik yaklaşım olarak tanımlamıştır (Commission, 2015: 2). Döngüsel ekonomi konusunda çalışmalar yürüten Ellen MacArthur Vakfı ise döngüsel ekonomi kavramını yeniden dizayn edilmiş bir sanayi ekonomisine, yenilenebilir enerji kullanılmasına, toksin kimyasalların kullanımının azaltılmasına, yeniden tasarlanmış bir sistem ile atık oluşumunu ortadan kaldırılmasına dayanan bir yaklaşım olarak tanımlamıştır (MacArthur, 2013: 22). Kısacası, döngüsel ekonomi genellikle üretimin minimize edilmesi ve atıkların geri kazanımı üzerine kurgulanmıştır.

Mevcut doğrusal ekonominin eksikleri ve çevreye vermiş olduğu zarar göz önünde bulundurularak döngüsel ekonomik yaklaşım günümüzde tartışılmaya gelmektedir. Bu ekonomik modelde, kaynakların bir üretim ve tüketim sistemi içerisinde dairesel hareketlerde olduğu alternatif kapalı veya daraltılmış döngüler yaratılması ön görülmektedir. Böylelikle kaynakların kullanımını optimize edilerek üretim ve

tüketim süreçlerinin her adımında kaynak kullanımının minimize edilmesi, mümkün olduğunca az atık oluşturulması, oluşan atıkların ekonomik döngüye tekrar dahil edilmesi amaçlanmaktadır. Böylelikle doğrusal ekonominin aksine döngüsel ekonomi, çevresel ve ekolojik tahribatı azaltarak büyüme ve kalkınmayı gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Döngüsel ekonomi kavramı sürdürülebilirlik ile ilişkili olup yeşil ekonomi, mavi ekonomi ve kırmızı ekonomi gibi alt kavramlarla birlikte değerlendirilmektedir.

3. KENTLERİN DÖNGÜSEL EKONOMİ İÇİN ÖNEMİ

Doğrusal ekonominin çevre, ekoloji ve atık konusunda yarattığı problemler en yalın hali ile kentsel mekânda gözlemlenmektedir. Tarımsal yapılarının 18. ve 19. Yüzyılda çözülmesi ve ardından ivme kazanan endüstri devrimi üretim ve tüketim biçimlerini kökünden değiştirmiş, tarımsal toprakta köylü olarak çalışan sınıf, şehirlerde işçi haline gelmiş, temel üretimin kaynağı olan tarım toprakları yerlerini kentlerde fabrikalara bırakmıştır. Yaşanan bu dönüşümün bir sonucu olarak tarımsal kapitalist ilişkiler, kentsel düzlemde daha derin ve farklı bir düzlemde işlevsellik kazanmıştır.

Bu gelişmelerin ardından sanayi toplumunun merkezi haline gelen kentler sermayenin merkezileştiği ve yoğunlaştığı alanlar olmanın yanı sıra; içinde barındırdıkları yoğun nüfusla üretim ve tüketimin de gerçekleştiği temel mekânlar haline dönüşmüşlerdir. Doğrusal ekonomik yaklaşımın somut olarak kurgulandığı kentler, bir yandan yaşanan toplumsal ve ekonomik değişim karşısında ortaya çıkan altyapı, çarpık kentleşme, çevresel sorunlar, yetersiz ve sağlıksız konut gibi problemlerle karşı karşıya kalırken diğer yandan da sınır tanımayan kapitalizmin kaynak kullanımına ve atık oluşumuna karşı çözüm bulmak zorundadırlar. Dünyanın artan nüfus ve mevcut ekonomik, siyasal, toplumsal koşullarına bağlı olarak insanlık şu anda gezegenimizin ekosistemlerinin yenilenebileceğinden 1,75 kat daha hızlı kullanmakta (World Wildlife Fund, 2019), yani üretim ve tüketim alışkanlıklarına karşılık neredeyse ikinci bir dünyaya ihtiyaç duyulmaktadır. Dünya nüfusunun yarısından fazlası şu anda kentlerde yaşamaktadır. Bu kentler Dünya'nın yüzeyinin sadece %2'sini oluşturuyor olmasına rağmen; dünya kaynakların %75'ini tüketip ve tüm atıkların ise %75'ini üretir bir konuma sahiptir (WWF, 2007: 8). Yine oluşan sera gazlarının %60-80'ni kentlerde oluşmaktadır (MacArthur, 2019: 5). Yapılan araştırmalara göre dünyanın şu an için döngüsellik oranı sadece %8,6 gibi düşük bir seviyededir (PACE, 2020: 8). Bu oranın artırılması ve dünyanın döngüsel ekonomiye geçişinin sağlanmasının anahtarı kentlerdir. Bu nedenle, kentlerin geleceğinin sürdürülebilir kılınması ve dünyanın geleceği için döngüsel ekonomi temelli şekillendirilen kentler ve kentsel yaşam anlayışı elzemdir.

4. KENT VE DÖNGÜSEL EKONOMİ KAVRAMLARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Teorik kısmında döngüsel ekonomi açısından kentlerin ne kadar önemli bir konuma sahip olduğunu belirtilmişti. Çalışmanın bu kısmında ise gerçekleştirilen araştırma ile Türkiye'de döngüsel ekonomi ile kent ilişkisini birlikte ele alan lisansüstü tez çalışmaları nitel bir yöntemle tespit edilmiş ve bulgular bu bölümde sunulmuştur.

4.1. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 45). Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında yazılı materyallerinin analizini kapsar ve nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tek başına bir veri toplama tekniği

olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217). Bu sayede araştırmacı veya araştırmacılara zaman ve kaynak tasarrufu sağlamış olur.

4.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada verilerin toplanılmasında Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından yararlanılmıştır. Bu veri tabanında daha kapsamlı sonuçlara ulaşmak için 'Gelişmiş Tarama' sekmesi seçilmiştir. Gelişmiş tarama sekmesi bölümünde 'Aranacak Alan' kısmına tezin adı, konu, dizin, özet gibi alanları içerisinde barındıran "Tümü seçeneği" seçilmiş ve 'Aranacak Kelime(ler)' kısmına ise 'Döngüsel Ekonomi (Circular Economy)', 'Yeşil Ekonomi (Green Economy)', 'Mavi Ekonomi (Blue Economy)' ve 'Kızıl Ekonomi (Red Economy)' gibi anahtar kelimeler yazılarak döngüsel ekonomi başlığı altında değerlendirilebilecek olan tüm tezlere ulaşmaya çalışılmıştır. İkinci aşamada kent ve döngüsel ekonomi bağlamında hazırlanmış tezleri tespit etmek için ilk aşamada bulunan bu tezlerin içerisinde; 'kent' 'kentsel' (urban)', 'şehir (city/town/province)' ve 'mekân (place/space)' gibi anahtar kelimeler tezlerin içerisinde aratılmıştır.

Yapılan tarama sonucunda toplam 48 lisansüstü teze ulaşılmıştır. "Döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi" anahtar kelimeleri ile yapılan taramalar ile çeşitli sonuçlara ulaşılırken; "mavi ekonomi" anahtar kelimesi ile ilgili herhangi bir sonuç görüntülenememiştir. "Kızıl ekonomi" anahtar kelimesi ile yapılan tarama sonuçlarında ise 7 lisansüstü tez çalışması görüntülenmiş, buna rağmen çıkan sonuçların danışman soyadından kaynaklanan bir benzerlik neticesinde elde edildiği tespit edilmiş ve değerlendirmeye alınmamıştır. Sonuç olarak toplamda döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi anahtar kelimeleri ile görüntülenen 48 lisansüstü tez çalışması, araştırma kapsamında değerlendirilmiştir.

4.3. Araştırmanın Kısıtları

Yapılan araştırma kapsamında, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez veri tabanından ulaşılan tezlerden 'Türkiye'de Biyoetanol Üretimi İçin Öngörü' ve 'Rüzgar Enerjisinin Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği' isimli tezlerin tam metnine erişimin sınırlı olması sebebiyle bu tezlerin içerikleri ayrıntılı olarak irdelenememiştir. Bu durum çalışmada yapılan bazı analizlere bu gibi tezlerin dahil edilememesine yol açmıştır. Yaşanan bu erişim sorunu araştırmanın kısıtlarından birisidir.

Araştırmanın bir diğer kısıtı ise, 2020 yılının inceleme kapsamına alınamamasıdır. Hazırlanan bu çalışma 2020 yılının ikinci çeyreği içerisinde yapılmasına rağmen Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tez veri tabanına 2020 yılının ikinci çeyreğine kadar yapılmış tezlerin tümünün yüklenmesinin zaman alması ve 2020 yılına ait bazı tezlerin sonradan görüntülenebilmesinin oluşturacağı zorluk nedeniyle, inceleme 2019 yılıyla sınırlandırılmıştır.

4.4. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Çalışma Türkiye'de 2019 yılına kadar döngüsel ekonomi, yeşil ekonomi, kızıl ekonomi ve mavi ekonomi kavramı üzerine hazırlanmış ve YÖK tez merkezi üzerinde yer alan lisansüstü tezleri kapsamaktadır. Bu alanlardaki tezler türlerine, konularına, anahtar kelimelerine, yıllarına, anabilim dallarına, yazım dillerine, enstitülerine göre çeşitli tasnif ve analiz edilmiştir.

Bu kapsamda, hazırlanan bu çalışmayla 'döngüsel ekonomi' ve 'kent' üzerine yapılmış mevcut lisansüstü tez çalışmalarının durumunu tespit etmeyi, literatürdeki eksiklikler değerlendirmeyi ve ileride döngüsel ekonomi ve kent bağlamında hazırlanacak olan çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamıştır.

4.5. Bulgular

Yapılan analizler neticesinde elde edilen bulguların sunulmasında öncelikli olarak “döngüsel ekonomi” ve “yeşil ekonomi” anahtar kelimeleri ile bulunan sonuçlara ait bulgular ve değerlendirmeler sunulmuş ve betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Yapılan bu ilk tarama sonuçları ‘Döngüsel Ekonomi ile İlişkili Tezler’ başlığı altında sunulmuştur. Daha sonra döngüsel ekonominin kent ile olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla bulunan tezler içerisinde kent ile ilgili belirlenmiş olan anahtar kelimelerle taramalar yapılmış ve bu ikinci aşamaya ilişkin tarama sonuçları ‘Döngüsel Ekonomi ve Kent ile İlişkili Tezler’ başlığı altında sunulmuştur.

4.5.1. Döngüsel Ekonomi ile İlişkili Tezler

Yapılan inceleme sonucunda ‘Döngüsel Ekonomi (Circular Economy)’, ‘Yeşil Ekonomi (Green Economy)’, ‘Mavi Ekonomi (Blue Economy)’ ve ‘Kızıl Ekonomi (Red Economy)’ anahtar kelimeleri ile taramalar yapılmıştır. Daha önce belirtildiği gibi tarama sonucunda döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi kelimelerine ilişkin sonuçlar bulunurken; mavi ekonomi ve kızıl ekonomi kelimesine ilişkin herhangi bir sonuç gözlemlenmemiştir. Döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi anahtar kelimeleri ile ulaşılan 48 lisansüstü tezin numaraları, adları ve tarihleri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Yapılan incelemede içinde ‘Döngüsel Ekonomi’ kavramı geçen 14 adet tez bulunmuştur. Arama ekranına ‘Döngüsel Ekonomi’ kavramının İngilizcesi olan ‘Circular Economy’ yazıldığında ise yine 14 adet tez olduğu görülmüştür. Kavramın Türkçe ve İngilizce yazıldığında çıkan sonuçlar sayısal olarak aynı olmasına rağmen arama ekranında ortak olmayan bazı tezlerinde olduğu tespit edilmiştir. Arama ekranlarının detaylı olarak karşılaştırılıp incelenmesinin ardından ‘Döngüsel Ekonomi’ ve ‘Circular Economy’ anahtar kelimesi ile yazılmış 20 adet tezin olduğu tespit edilmiştir. Yine benzer şekilde arama ekranına ‘Yeşil Ekonomi’ yazılmış ve 27 adet tez bulunmuştur. Arama ekranına ‘Yeşil Ekonomi’ kavramının İngilizcesi olan ‘Green Economy’ yazıldığında ise 26 adet tez olduğu görülmüştür. Kavramın Türkçe ve İngilizce taramasında sonuçlar sayısal olarak farklılaştığı gibi arama ekranında ortak olmayan bazı tezlerinde olduğu tespit edilmiştir. Arama ekranlarının detaylı olarak karşılaştırılıp incelenmesinin ardından ‘Yeşil Ekonomi’ ve kavramın İngilizcesi olan ‘Green Economy’ anahtar kelimesi ile yazılmış 28 adet teze ulaşılmıştır. Toplamda ‘Döngüsel Ekonomi/ Circular Economy’ ve ‘Yeşil Ekonomi/Green Economy’ ile yapılan arama sonuçlarıyla derlenmiş bir şekilde 48 adet tez olduğu saptanmıştır. Sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Anahtar Kelimesi İçeren Tezler (YÖK, 2020)

No	Tez No	Tarih	Tez Adı
1	337839	2013	Dökümhanelerdeki Üretim ile Üretim Esnasında Gerçekleşen Enerji Tüketimi Arasındaki İlişkinin, Çember Ekserjisi Tabanında, Analitik Olarak İncelenmesi ve Optimizasyonu
2	457625	2016	Tüketici Sonrası Kıyafetlerin Yaşam Sonu Opsiyonlarının Analizi ve Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Öneriler
3	434101	2016	Farklı Tip Çimento Betonların Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi ve LEED Sertifikalı Binalara Etkisi
4	486541	2017	Evsel ve Sanayi Kaynaklı Ambalaj Atıklarının Yönetimi: Bursa Örneği
5	485360	2017	Kentsel Dönüşüm Sürecinde Enkaz Atıkları Yönetimi
6	509724	2018	Atık Sorunsalı Bağlamında Avrupa Birliği'nin Yeni Ekonomi Modeli Olarak Döngüsel Ekonominin Değerlendirilmesi
7	534534	2018	Sürdürülebilir Kalkınma Boyutunda Eko Endüstriyel Parkların Bölge Ekonomisine Etkisi
8	539998	2018	Yüksek Performanslı Doğal ve Mühendislik Sistemlerinden Zenginleştirilen Mikroorganizmaların Lignoselülozca Zengin Tarım Atıklarından Enerji Üretiminde Kullanımı
9	520212	2018	Yenilik Metotları ve Yeni Bir Yaklaşım-7r
10	580239	2019	Avrupa Birliği Döngüsel Ekonomi Politikası: Çok Düzeyli Yönetişim Açısından Bir Analiz
11	563346	2019	Döngüsel Ekonomiye Geçişte Sosyal İnovasyon Modeli: "TİDER"
12	561435	2019	Entegre organosolv bazlı biyorafineri tasarımı ve yaşam döngüsü değerlendirmesi: Bursa/Türkiye bölgesinden sapsız meşe (Quercus petraea) ve endüstriyel odun talaşı kullanarak durum çalışmaları simülasyonu
13	550732	2019	Giysi tasarımı açısından döngüsel ekonomi ve paylaşım odaklı tüketim modelleri
14	608355	2019	Tekstil endüstrisi kaynaklı atık masuraların geri dönüşüm ile döngüsel ekonomiye kazandırılması
15	601413	2019	Hastanelerde sıfır atık sisteminin uygulanması ve maliyet analizi çalışması
16	551845	2019	Sürdürülebilir kalkınmada atık yönetimi ve işletmelerde yarattığı dışsallıklar
17	578677	2019	Yüzeysel jeotermal kaynaklardan güneş enerjisi entegrasyonu ile güç üreten sistemlerin geliştirilmesi
18	594078	2019	Kaynak yoğun sektörler arasında endüstriyel simbiyoz yaklaşımı ile akış modellemesi ve optimizasyonu
19	593475	2019	Siyanür ve kral suyu liç çözücülerinin kıyaslamasıyla e-atıklardan değerli metal kazanımı
20	548818	2019	Endüstri 4.0'ın lojistik, tedarik zinciri yönetimi ve ulaşım için güncel bir analizi

Tablo 1. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Anahtar Kelimesi İçeren Tezler (YÖK, 2020) (Devamı)

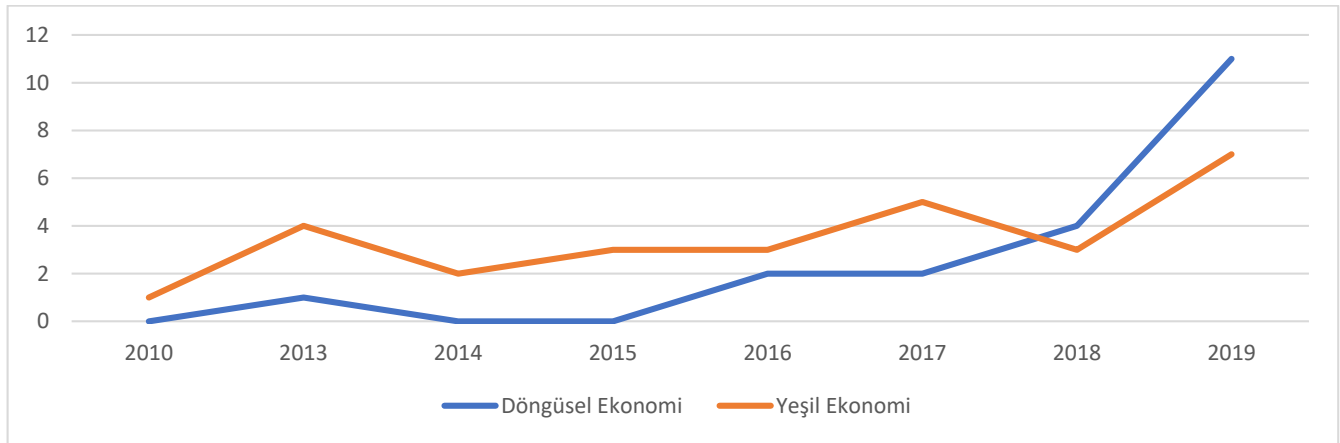
Tez No	Tarih	Tez Adı	
1	274037	2010	Medyada "Sağlıklı" İnsan Sunumları: Popüler Kültürde Sağlıklı ve Sürdürülebilir Yaşam Görünümleri
2	361633	2013	Yeşil Ekonomi Göstergeleri Açısından Türkiye'nin Sürdürülebilir Kalkınma Performansı
3	336464	2013	Çevre Etiği Çerçevesinde Biyopolitikaların Oluşturulmasında Katılımcılık
4	339220	2013	Uluslararası Kuruluşların Sürdürülebilir Kalkınma Politikaları
5	338626	2013	Ekolojik Ekonomi Yaklaşımı ile Türkiye'de Çevresel Etkinlik Analizi
6	363288	2014	Küreselleşen Dünyada Sürdürülebilir Kalkınmanın Önemi
7	370602	2014	Kamu Yatırımlarında Yeşil Ekonomi'nin Yeri
8	388863	2015	Ekonomik Büyüme ve Yenilenebilir Enerji Tüketimi – Üretimi İlişkisi; Türkiye Örneği
9	414554	2015	Karbon Ticaretinin Türk Vergi Mevzuatı Çerçevesinde Değerlendirilmesi
10	391262	2015	Enerji Piyasasının Mevcut Görünümü ve Yenilenebilir Enerji Şirketlerinin Mali Performansları Açısından Karşılaştırılması: Türkiye Uygulaması
11	433797	2016	Gıda Sanayiinde Yeşil Ekonomi Uygulamaları: Tokat İli Örneği
12	437179	2016	Doğal Kaynaklar Ekonomisi ve Sürdürülebilirlik Bağlamında Çevre ve Ekolojik (Yeşil) Ekonomi Tarihi: 1960-1980
13	434065	2016	Orman ürünleri pazarlarında sertifikalı ürünlerin analizi
14	473666	2017	Yeşil Ekonominin Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Etkisi: BRIC -T Ülkeleri İçin Panel Veri Analizi
15	485625	2017	Eko Girişimcilik: Küçük ve Orta Boy Girişimciler İçinde Sürdürülebilir Gelişme
16	476790	2017	Türkiye'de Biyoetanol Üretimi İçin Öngörü
17	461219	2017	Yeşil Büyüme ve Türkiye'de Uygulanabilirliği
18	469686	2017	Rüzgar Enerjisinin Sürdürülebilir Kalkınma Üzerindeki Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği
19	512773	2018	Türkiye'de yeşil işlerin potansiyeli
20	528440	2018	Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde Yeşil Ekonomi ve Ekolojik Ayakizi
21	514300	2018	Yeşil Ekonomi ile Sürdürülebilir Büyüme: Türkiye Örneği
22	549972	2019	Dünyada ve Türkiye'de yeşil ekonomi sürecinde yeşil işler ve istihdam politikaları
23	564907	2019	Yeşil ekonomi yaklaşımı ile küresel iklim değişikliğinin turizm sektörüne etkileri
24	551191	2019	Yeşil ekonomi çerçevesinde Türkiye'nin yenilenebilir enerji politikaları
25	600961	2019	İklim değişikliği ile mücadelede mali politikalar
26	588848	2019	Doğaya saygılı yeşil finans: Dünya ve Türkiye uygulamaları
27	590803	2019	Yeşil pazarlama uygulamalarının tüketici satın alma davranışı üzerine etkisi; Geri dönüşüm uygulamalarına ilişkin bir araştırma
28	556173	2019	Türkiye kırsalında kanaatkâr bir toplumun izler

Tablo 2 incelendiğinde, döngüsel ekonomi alanında 14'ü Türkçe, 6'sı İngilizce olmak üzere toplam 20 adet tez yazıldığı görülmektedir. Yeşil ekonomi alanında ise 24'ü Türkçe, 4'ü İngilizce olmak üzere toplamda 28 adet tez hazırlanmıştır. Hazırlanan lisansüstü tezlerin %85,4'nü yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır. Geri kalan %14,6'lık dilimini ise doktora tezleri oluşturmaktadır. Tezlerin büyük bir çoğunluğu (38 adet) Türkçe iken; 10 tanesi İngilizcedir.

Tablo 2. Tezlerin Türlerine Göre Dağılımı (YÖK, 2020)

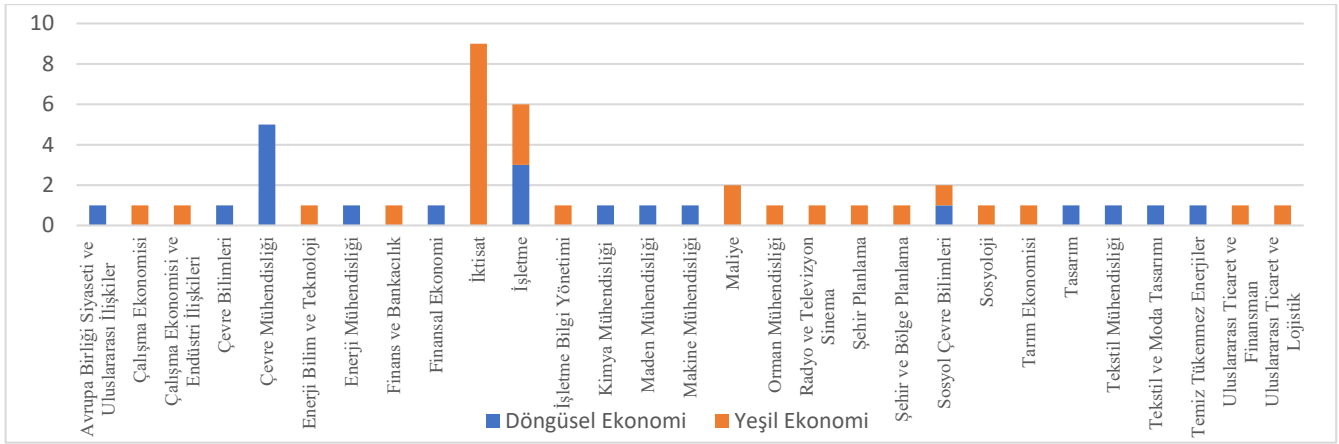
Tez Türü	Döngüsel Ekonomi		Yeşil Ekonomi		N	%
	Türkçe	İngilizce	Türkçe	İngilizce		
Yüksek Lisans Tezi	13	4	21	3	41	85,4
Doktora Tezi	1	2	3	1	7	14,6
Toplam	14	6	24	4	48	100

Döngüsel ekonomi kavramı ile yapılan arama sonucunda bulunan 20 adet tezin; ilki 2013 yılında diğer tezlerin ise; 2'si 2016, 2'si 2017, 4'ü 2018 ve 11'i 2019 yılında hazırlandığı görülmektedir. Yeşil ekonomi kavramı ile yapılan arama sonucunda bulunan 28 adet tezin; ilki 2010 yılında diğer tezlerin ise; 4'ü 2013, 2'si 2014, 3'ü 2015, 3'ü 2016, 5'i 2017, 3'ü 2018 ve 7'si 2019 yılında hazırlanmıştır. Yıllar itibariyle bakılan bu gözlem ile döngüsel ekonominin 2018 yılından itibaren yeşil ekonomiye göre daha fazla çalışıldığını sunmaktadır. Ayrıca tez çalışmalarının 2010 yılı ve sonrasında yoğunlaşması, sürdürülebilirlik tartışmalarının ardından yaşanan paradigma dönüşümü ve bu dönüşümün bir sonucu olarak döngüsel ekonomi kavramının son yıllarda daha popüler hale gelmesi ile ilişkili olarak yorumlanabilir. Detaylı veriler Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Anahtar Kelimesi İçeren Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi anahtar kelimeleri birlikte ele alınarak Şekil 2. İncelendiğinde; yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun iktisat anabilim dalı bünyesinde hazırlandığı görülmektedir. Yoğunluk açısından ikinci sırada işletme anabilim dalı yer almaktadır. Yine, çevre mühendisliği bünyesinde yapılan tezlerinde sayısal olarak diğer anabilim dallarına göre fazla olduğu görülmektedir. Bu durum döngüsel ekonominin ağırlıklı olarak ekonomik yönlerinin ele alındığını, konunun çevresel ve ekolojik boyutuna yönelik yapılan çalışmaların daha arka planda kaldığını düşündürmektedir.

Şekil 2. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Anahtar Kelimesi İçeren Tezlerin Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

Tablo 3'te 'döngüsel ekonomi' ve 'yeşil ekonomi' alanında yazılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı görülmektedir. Konu üzerinde en çok çalışma 9 lisansüstü tez ile İstanbul Teknik Üniversitesinde yapılmıştır. Ardından 4 lisansüstü tez ile Marmara Üniversitesi ve 3 lisansüstü teze Ankara Üniversitesi gelmektedir. Yapılan lisansüstü tezlerin nerdeyse 2/3'ü sosyal bilimler alanında hazırlanmıştır. Bu durum, önceki (Şekil 2'deki) verilere paralel olarak aslında iktisat ve işletme gibi anabilim dallarında yapılan çalışmaların görece olarak fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 3. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Üzerine Hazırlanmış Tezlerin Üniversitelere ve Enstitülere Göre Dağılımı (YÖK, 2020)

Tezlerin Yazıldığı Üniversite	Sosyal Bilimler	Fen Bilimleri	Çevre Bilimleri	Enerji	Avrupa Araştırmaları	Güzel Sanatlar	N	%
Ankara Üniversitesi	1						1	2,08
Başkent Üniversitesi		1					1	2,08
Bahçeşehir Üniversitesi	1						1	2,08
Boğaziçi Üniversitesi			1				1	2,08
Fırat Üniversitesi	1						1	2,08
Hacettepe Üniversitesi		1					1	2,08
İstanbul Teknik Üniversitesi		6					6	12,50
İzmir Ekonomi Üniversitesi	1						1	2,08
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi	1						1	2,08
Karabük Üniversitesi		1					1	2,08
Marmara Üniversitesi					1		1	2,08
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi						1	1	2,08
Süleyman Demirel Üniversitesi		1					1	2,08
Trakya Üniversitesi	1						1	2,08
Yıldız Teknik Üniversitesi		1					1	2,08

Tablo 3. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Üzerine Hazırlanmış Tezlerin Üniversitelere ve Enstitülere Göre Dağılımı (YÖK, 2020) (Devamı)

Tezlerin Yazıldığı Üniversite	Sosyal Bilimler	Fen Bilimleri	Çevre Bilimleri	Enerji	Avrupa Araştırmaları	Güzel Sanatlar	N	%
	Anadolu Üniversitesi	1						1
Ankara Üniversitesi	2						2	4,17
Balıkesir Üniversitesi	1						1	2,08
Cumhuriyet Üniversitesi	1						1	2,08
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	1						1	2,08
Çankaya Üniversite	1						1	2,08
Çukurova Üniversitesi	1						1	2,08
Dokuz Eylül Üniversitesi	1						1	2,08
Erzincan Üniversitesi	1						1	2,08
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1						1	2,08
Gazi Üniversitesi	1						1	2,08
Gaziantep Üniversitesi	1						1	2,08
Gaziosmanpaşa Üniversitesi		1					1	2,08
Hacettepe Üniversitesi	1						1	2,08
İstanbul Teknik Üniversitesi		2		1			3	6,25
İstanbul Üniversitesi		1					1	2,08
Kadir Has Üniversitesi	1						1	2,08
Karadeniz Teknik Üniversitesi	2						2	4,17
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1						1	2,08
Marmara Üniversitesi	3						3	6,25
Mersin Üniversitesi	1						1	2,08
Trakya Üniversitesi	1						1	2,08
Toplam	29	15	1	1	1	1	48	100

YEŞİL EKONOMİ

Tablo 4 incelendiğinde döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi alanında hazırlanan tezlerin %93,75'nin devlet üniversitelerinde, %6,25'lik kısmının ise vakıf üniversitelerinde hazırlandığı görülmektedir. Bu durumun nedeninin devlet üniversitelerinin sayıca fazla olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 4. Tezlerin Üniversitenin Statüsüne Göre Dağılımı (YÖK, 2020)

	Döngüsel Ekonomi	Yeşil Ekonomi	N	%
Devlet Üniversitesi	18	27	45	93,75
Vakıf Üniversitesi	2	1	3	6,25
Toplam	20	28	48	100

Tablo 5’de döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi alanında yazılan 48 tezin erişime açık olan 46 tanesinin yazıldığı anabilim dalları ve anahtar kelimelerine yer verilmiştir. Döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi alanında yer alan erişime açık olan doktora tezlerinde toplamda 165 anahtar kelime kullanılmıştır. En fazla anahtar kelime kullanılan bölümler, yazılan tez sayısı ile doğru orantılı olarak işletme ve iktisat olmuştur. Buna göre döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi konusunda en çok farklı anahtar kelime kullanılan anabilim dalları %18,18 ile işletme ve %14,55 ile iktisat olmuştur. Fakat iktisat alanında yapılan tezlerin sayıca fazla olmasına rağmen; bu tezlerde genellikle benzer anahtar kelimelere yer verildiği görülmüştür.

Tablo 5. Tezlerin Temel Konusu ve Anahtar Kelimeleri² (YÖK, 2020)

Tezlerin Yazıldığı Anabilim Dalı	Kullanılan Anahtar Kelimeler	N	%
Avrupa Birliği Siyaseti ve Uluslararası İlişkiler	Avrupa Birliği, Döngüsel Ekonomi, Sürdürülebilir Kalkınma, Çevre Politikası, Atık Yönetimi, Kaynak Verimliliği	6	3,64
Çevre Mühendisliği	Sıfır Atık, Yeniden Kullanım, Döngüsel Ekonomi, Kağıt Atık, Biyoekonomi, Yönetmelik, Hastane, Maliyet	8	4,85
Enerji Mühendisliği	Sürdürülebilirlik, Enerji Verimliliği, Çember Ekonomisi, Ekserji, Ekserji Çemberi, Optimizasyon	6	3,64
Finansal Ekonomi	Sürdürülebilir Kalkınma, Bölgesel Kalkınma, Eko Endüstriyel Park, Sürdürülebilirlik, Döngüsel Ekonomi	5	3,03
İşletme	Yenilik, Yenilik Stratejileri, Yenilik Metotları, 7R Yenilik Yaklaşımı, Sürdürülebilir Kalkınma, Atık Yönetimi, İşletme, Dışsallık, EDİKAB, Edirne, Endüstri 4.0, Siber – Fiziksel Sistemler, Sürdürülebilirlik, Dairesel Ekonomi, Bilişim Teknolojileri	15	9,09
Maden Mühendisliği	Kral Suyu, Siyanür, E-Atık, Hidrometalurji, Liç, Metal Kazanımı, Geri Dönüşüm, İkincil Hammaddeler	8	4,85
Makine Mühendisliği	Güneş Enerjisi, Jeotermal Enerji, Ekserji, Termodinamik Performans, Termoekonomik Analiz, Kojenerasyon.	6	3,64
Sosyal Çevre Bilimleri	Döngüsel Ekonomi, AB Atık Yönetimi Politikası, Kaynak Yönetimi, Sürdürülebilirlik, Planlı Demodelik	5	3,03
Tasarım	Döngüsel ekonomi, TİDER, Sürdürülebilir Tasarım Düşüncesi, Sosyal İnovasyon, Sosyal Girişimcilik	5	3,03
Tekstil ve Moda Tasarımı	Giysi Tasarımı, Sürdürülebilirlik, Döngüsel Ekonomi, İnovatif İş Modelleri, Paylaşım Ekonomisi	5	3,03
Temiz Tükenmez Enerjiler	Endüstriyel Simbiyoz, Kaynak Verimliliği, Kaynak Yoğun Sektörler, Kütle Denklikleri, Optimizasyon, Döngüsel Ekonomi	6	3,64

DÖNGÜSEL EKONOMİ

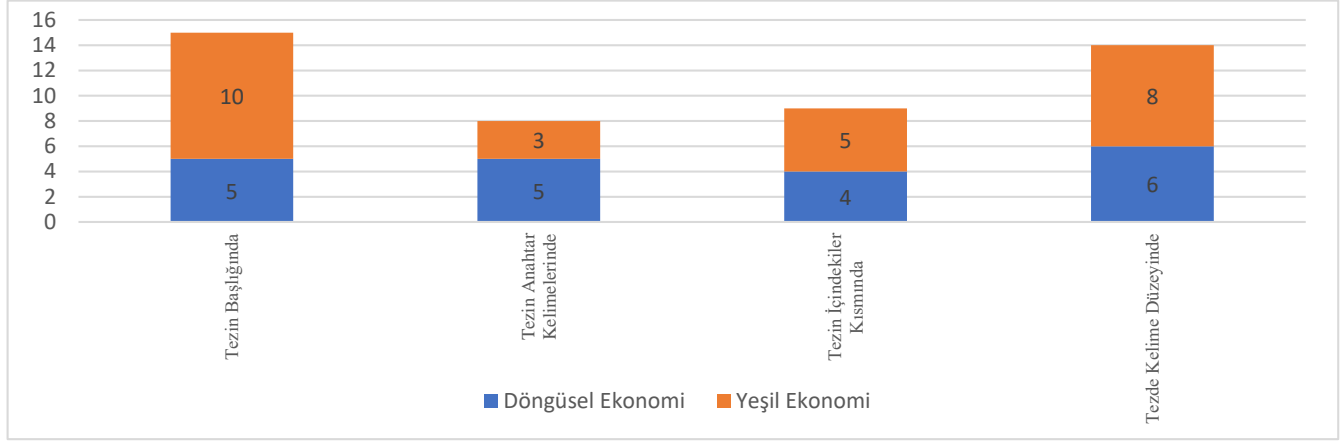
² İncelenen bazı tezlerde anahtar kelimeler olmadığı için tabloya bazı tezlerin bilgileri eklenememiştir.

Tablo 5. Tezlerin Temel Konusu ve Anahtar Kelimeleri (YÖK, 2020) (Devamı)

Çalışma Ekonomisi	Yeşil Ekonomi, Yeşil İşler, Yeşil Sektörler, İstihdam Politikaları	4	2,42
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	Sürdürülebilir Kalkınma, Küreselleşme, Yeşil Ekonomi, Gelişmiş Ülkeler, Gelişmekte Olan Ülkeler	5	3,03
Finans ve Bankacılık	Yeşil Ekonomi, Çevre Ekonomisi, Yeşil Yeni Düzen, Kamu Yatırımları	4	2,42
İktisat	Sürdürülebilir Kalkınma, Yeşil Ekonomi, Ekolojik Ayak İzi, Biyolojik Kapasite, Türkiye, Yenilenebilir Enerji, Ekonomik Büyüme, Granger Nedensellik Testi, Çevre, Çevre İktisadı, Ekolojik İktisat, Sürdürülebilirlik, Doğal Kaynaklar, BRIC-T Ülkeleri, Panel Veri Analizi, Sürdürülebilir Büyüme, Yeşil Büyüme, OECD, BRIICS, Türkiye ve VZA, İktisat, Yeşil İşler, Küresel İklim Değişikliği, Turizm	24	14,55
İşletme	Enerji, Yenilenebilir Enerji, Dünya, Türkiye, Arz/Talep, Verimlilik, Gri İlişkisel Analiz, Eko Girişimcilik, Sürdürülebilir Kalkınma, Yönetim, Yoksulluğu Azaltma, Yeşil Pazarlama, Geri Dönüşüm, Tüketici Satın Alma Davranışı, Kurumsal Sorumluluk	15	9,09
İşletme Bilgi Yönetim	Yeşil Ekonomi Uygulamaları, Sürdürülebilirlik, Gıda Sanayii, Tokat, Türkiye	5	3,03
Maliye	İklim Değişikliği, Karbon Ticareti, Karbon Vergisi, Yeşil Endeks, Sera Gazı Emisyonu, Mali Mücadele Enstrümanları, BMİDÇS, Kyoto Protokolü, Yeşil Büyüme	9	5,45
Orman Mühendisliği	Sürdürülebilir Orman Yönetimi, Sertifikasyon, Sertifikalı Ürün, Yeşil Tüketici	4	2,42
Radyo Televizyon ve Sinema	Sağlık Programları, Sağlık Haberciliği, Sağlık Okuryazarlığı, Kişisel Gelişim "Wellness", "Lohas", Sürdürülebilir Yaşam, Sürdürülebilir Kalkınma, Yeşil Ekonomi	8	4,85
Tarım Ekonomisi	Çevresel Kuznets, Panel Analiz, Trend Analizi, Ekolojik Ekonomi	4	2,42
Uluslararası Ticaret ve Finansman	Yeşil Finans, Yeşil Finansal Ürünler, Sürdürülebilir Finans, Sürdürülebilir Kalkınma	4	2,42
Uluslararası Ticaret ve Lojistik	Türkiye, Yeşil Ekonomi, Ekonomik Büyüme, Sürdürebilir Kalkınma	4	2,42
Toplam		165	100

Tezlerde döngüsel ekonomi konusuna ne kadar önem verildiğini tespit edebilmek için erişime açık olan 46 tezde 'döngüsel ekonomi (Circular economy)' ve 'yeşil ekonomi (green economy)' kelimeleri tezlerin içeriğinde de taratılmıştır. Yapılan bu tarama işlemiyle ilgili anahtar kelimelerin tezlerin hangi bölümlerinde geçtiği, tezlerin ne derecede bu konuları odak noktasına aldığı detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. İlk olarak tezin başlığında, ikinci olarak tezin anahtar kelimelerinde, üçüncü olarak tezin içindekiler kısmında ve son olarak tezin herhangi bir yerinde taranmıştır. Tarama sonucunda anahtar

kelimeye öncelik sırasında nerede yer alıyorsa o kategoriye yerleştirilmiş, diğer kısımlarda rastlanan kelimeler dikkate alınmamıştır. Ayrıntılı veriler Şekil 3’de sunulmaktadır.

Şekil 3. Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi Kelimelerinin Erişime Açık Olan Tezlerin İçinde Geçtiği Yerler

Yapılan inceleme neticesinde 46 tezden 10’unun döngüsel ekonomi, 13’ünde yeşil ekonomi kelimelerin başlığında ya da anahtar kelimelerde yer almaktadır. Söz konusu bu tezlerin temel olarak ele aldıkları konuları döngüsel ekonomi ya da yeşil ekonomidir. Geri kalan 23 tezde ise; kavramlar sadece kelime ya da içindekiler kısmında bir başlık biçiminde geçmektedir. Bu bağlamda bu tezlerin temel konusu döngüsel ekonomi ya da yeşil ekonomi değildir.

4.5.2. Döngüsel Ekonomi ve Kent ile İlişkili Tezler

İkinci aşamada döngüsel ekonomi bağlamında tespit edilen 48 tezin erişime açık olan 46’sında tez çalışmaları tek tek irdelenerek, öncelikli olarak tezlerin içerisinde ‘kent-kentsel (urban)’, ‘şehir (city/town/province)’ ve ‘mekân (place/space)’ anahtar kelimeleri ile taramalar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar Şekil 3’de yer alan verilerle çapraz tablo şeklinde karşılaştırılmıştır. Yapılan bu tarama işlemleri ile ilgili anahtar kelimelerin tezlerin hangi bölümlerinde geçtiği detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Böylelikle kent ile döngüsel ekonomi bağlantılı tezler tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarama sonuçlarına ilişkin veriler Tablo 6’da detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Tablo 6 incelenerek yapılan analizde hem kent hem de döngüsel ekonomi kelimelerinin tezin başlığında ya da anahtar kelimelerinde birlikte geçtiği herhangi bir tezin olmadığı görülmektedir. Erişime açık olan ve incelenen 46 tezin 4’ünün içerisinde kent ile ilgili belirlenen anahtar kelimeler bulunamamıştır. İncelenen tezlerin 36’sında kent ile ilişkin belirlenen kelimelerden en az biri (tezin başlığı, anahtar kelimeler, içindekiler kısmı hariç olmak üzere) tezde geçtiği görülmüştür. Fakat bu 36 tezde ilgili kelimeler geçmesine rağmen, tezlerin konusunun ya da odak noktasının kent olmadığı, sadece ilgili anahtar kelimelerin çeşitli başka konular çerçevesinde ele alındığı anlaşılmaktadır. Bunların dışında kalan 1 tezin başlığında kent ile ilgili anahtar kelimeler yer aldığı görülmüştür. Fakat bu tezlerde de döngüsel ekonomi ya da yeşil ekonomi konuları tezlerin başlığında ya da anahtar kelimeler kısmında yer almamıştır.

Sonuç olarak, incelenen 46 tezin hiçbirinin kent ve döngüsel ekonomi bağlantısını birlikte oluşturacak şekilde tezlerinin başlığında ya da anahtar kelimelerinde ilgili kelimelere yer vermediği, tezlerde bu belirlenen kelimelerle birlikte ya da ayrı şekilde rastlanmakla birlikte; konu ve bağlam

bakımından 'döngüsel ekonomi ve kent' ilişkisini birlikte kuran herhangi bir lisansüstü tezin olmadığı anlaşılmıştır.

Tablo 6. Kent ve Döngüsel Ekonomi İçin Belirlenmiş Olan Anahtar Kelimelerin Tezde Geçtiği Yerler³

		Döngüsel Ekonomi/Yeşil Ekonomi (Anahtar Kelimeler: Döngüsel Ekonomi ve Yeşil Ekonomi)				Toplam
		Tezin Başlığında	Tezin Anahtar Kelimelerinde	Tezin İçindekiler Kısımında	Tezde Kelime Düzeyinde	
Kent (Anahtar Kelimeler: Kent, Kent, Şehir ve Mekân)	Tezin Başlığında	0	0	1	0	1
	Tezin Anahtar Kelimelerinde	0	0	0	0	0
	Tezin İçindekiler Kısımında	1	0	3	1	5
	Tezde Kelime Düzeyinde	14	6	4	12	36
	Tezde Kavram Geçmiyor	0	2	1	1	4
	Toplam	15	8	9	14	46

5. SONUÇ YERİNE

Çalışmanın verileri göz önüne alındığında, Türkiye'de döngüsel ekonomi ve yeşil ekonomi konusunda yapılan lisansüstü çalışmaların 2010 yılından sonra hazırlandığını görmekteyiz. Bunun temel sebebinin sürdürülebilirlik paradigmasında yaşanan değişimle birlikte döngüsel ekonomi kavramının popüler hale gelmesinin 1990'lı yıllardan sonra gerçekleşmesinden kaynaklandığını söyleyebiliriz. Sürdürülebilir kalkınmanın doğrusal ekonomi modeli içerisinde çözümlenemeyeceği ve sistemin yarattığı çevresel ve ekolojik sorunların günümüzde ciddi boyutlara ulaşması, döngüsel ekonominin son dönemde sıklıkla tartışılmasına sebep olmaktadır. Bu tartışma ekseninin ülkemizin akademik çalışmalarında özellikle lisansüstü tezler bağlamında nasıl bir yerde olduğu merak konusu olmuş, bu yönde yapılan tarama çalışmasının ardından, döngüsel ekonomi konusunun daha çok yabancı literatürde ele alındığı, Türkiye'de yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim incelenen lisansüstü çalışmaların sayısal olarak da yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu çalışmaların küçük bir kısmı doktora düzeyindedir. Döngüsel ekonomi kavramı altında değerlendirebileceğimiz "mavi ekonomi" ve "kızıl ekonomi" gibi kavramlarla ilgili lisansüstü çalışmalarımız içinde henüz bir tez çalışmasına rastlanmamıştır. Yine genel olarak hazırlanan tezler ağırlıklı olarak iktisat anabilim dalında gerçekleştirilse de çok farklı disiplinlerin de konuya yaklaştığı görülmektedir.

³ Tarama sonucunda ulaşılan ve 23.04.2020 tarihinde erişime açık olan lisansüstü tezlerin detaylı şekilde incelenmesiyle oluşturulmuştur.

Döngüsel ekonomi kavramı çok boyutlu yönü ile interdisipliner bir alan olarak derin boyutlarıyla ele alan çalışmalara ülkemiz özelinde ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Yapılan durum incelemesi sonucunda doğrusal ekonomiyi kent bağlamında ele alan herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Hâlbuki doğrusal ekonomik yaklaşımın somut olarak kurgulandığı kentler, bir yandan kentlerde ortaya çıkan altyapı, çarpık kentleşme, çevresel sorunlar ile yetersiz ve sağlıksız konut gibi problemlere çözüm ararken; diğer yandan da sınır tanımayan kapitalizmin kaynak kullanımına ve atık oluşumuna da çözüm aramak durumundadır. Bu yönüyle konunun sorunlar ya da durum tespiti üzerine çalışmalar üretilirken; çözüm alanı olarak döngüsellik ele alınmamaktadır.

Günümüzde kentsel düzlemde görülen çevresel ve ekolojik problemler her geçen gün daha fazla hissedilir ve tartışılır durumdadır. Bu nedenle konunun kent özelinde ele alınması akademik yazın kadar; politika üretimi bağlamında da önemli katkı sağlayacaktır. Özellikle Aralık 2019 ile başlayan ve dünyayı sarsan Covid 19 Pandemisi, kent-çevre-sağlık ilişkisini yeniden düşünmeye zorlamaktadır.

Sonuç olarak Türkiye’de döngüsel ekonomi konusunda hazırlanmış olan lisansüstü tez çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu açıkça görülmektedir. Konunun alan yazını da yabancı literatüre dayanmaktadır. 2010 yılı itibariyle kavramlar Türkiye’de de lisansüstü tezlerde çalışılmaya başlanmakla birlikte; döngüsel ekonomi konusu kent bağlamıyla henüz ele alınmamıştır. Dünya’da yeni bir paradigma olan döngüsel ekonomi kavramının Türkiye’de henüz yeterince ele alınmamış olması, bu alanda gelecekte yapılacak olan akademik çalışmaların özgün bir nitelik taşıyacağını düşündürmektedir.

KAYNAKLAR

- Beaulieu, L., Durme, G. V. ve Arpin, M. (2015) Circular Economy: A Critical Literature Review of Concepts, CIRAIG, Kanada (http://ciraig.org/wp-content/uploads/2020/05/CIRAIG_Circular_Economy_Literature_Review_Oct2015.pdf, 24.04.2020).
- Chuang, L. (2010) “Growth Mode of Circular Economy”, International Conference on Challenges in Environmental Science and Computer Engineering, 36-39.
- Commission, E. (2015) Closing the loop - An EU action plan for the Circular Economy. European Commission, Brüksel (https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8a8ef5e8-99a0-11e5-b3b7-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF, 04.11.2019).
- D’Amato, D., Droste, N., Alen, B., Kettunen, M., Lahtinen, K., Korhonen, J., Leskinen, P., Matthies, B. D. ve Toppinen, A. (2017) “Green, Circular, Bio Economy: A Comparative Analysis of Sustainabilityavenues”, Journal of Cleaner Production, 168, 716-734.
- EEA (2015) The European Environment State And Outlook 2015 Synthesis Report. European Environment Agency, Kopenhag (<https://www.kowi.de/Portaldata/2/Resources/horizon2020/coop/SOER-Synthesis-2015-EN.pdf>, 04.11.2019).
- Geissdoerfer, M., Savaget, P., M. P. Bocken, N. ve Hultink, E. J. (2017) “The Circular Economy - A new sustainability paradigm?”, Journal of Cleaner Production, 147, 757-768.
- Gregorio, V. F., Pie, L. ve Terceno, A. (2018) “A Systematic Literature Review of Bio, Green and Circular Economy Trends in Publications in the Field of Economics and Business Management” Sustainability, 10, 1-39.

- Korhonen, J., Nuur, C., Feldmann, A., ve Birkie, S. E. (2018) "Circular economy as an essentially contested concept", Journal of cleaner production, 175, 544-552.
- MacArthur, E. (2013) Towards The Circular Economy. Ellen MacArthur Foundation, İngiltere: (<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/Ellen-MacArthur-Foundation-Towards-the-Circular-Economy-vol.1.pdf>, 24.04.2020).
- MacArthur, E. (2019) Circular Economy In Cities: Project Guide. Ellen MacArthur Foundation, İngiltere: (<https://www.ellenmacarthurfoundation.org/publications/circular-economy-in-cities-project-guide>, 24.04.2020).
- Montaigne, I. (2016) The circular economy: Reconciling Economic Growth with the Environment. Institut Montaigne, Fransa (<https://www.institutmontaigne.org/ressources/pdfs/publications/policy-paper-circular-economy.pdf>, 24.04.2020).
- Önder, H. (2018) Döngüsel Ekonomi ve Avrupa Ülkeleri Üzerine Bir Analiz, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Ankara
- PACE. (2020) The Circularity GAP Report. The Platform for Accelerating the Circular Economy (PACE), Hague, (https://assets.website-files.com/5e185aa4d27bcf348400ed82/5e26ead616b6d1d157ff4293_20200120%20-%20CGR%20Global%20-%20Report%20web%20single%20page%20-%20210x297mm%20-%20compressed.pdf, 24.04.2020).
- Reike, D., J.V. Vermeulen, W. ve Witjes, S. (2018) "The Circular Economy: New or Refurbished as CE 3.0? — Exploring Controversies in the Conceptualization of the Circular Economy through a Focus on History and Resource Value Retention Options", Resources, Conservation and Recycling, 135, 246-264.
- Veral, E. S. (2018) Atık Sorunsalı Bağlamında Avrupa Birliği'nin Yeni Ekonomi Modeli Olarak Döngüsel Ekonominin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- WWF. (2007) Ecological footprint of British city residents. World Wildlife Fund, İsviçre, (http://assets.wwf.org.uk/downloads/city_footprint2.pdf, 24.04.2020).
- WWF. (2019) July 29: Earth Overshoot Day 2019 is the Earliest Ever. World Wildlife Fund, İsviçre, (<https://wwf.panda.org/?350491/Earth-Overshoot-Day-2019>, 24.04.2020).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013) Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- YÖK (2020) Tez Merkezi, Yüksek Öğretim Kurumu, Ankara, (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, 24.04.2020).

EXTENDED ABSTRACT

Introduction and Research Questions & Purpose

With the developments in the field of science and technology after the Second World War, developed countries have been in an unlimited growth effort to compete with each other and developing countries to catch up with developed countries. However, by the 1970s, it has been realized that these optimistic development scenarios are not sustainable. The biggest obstacle in front of growth efforts was the use of natural resources, which knows no boundaries, and the environmental and ecological problems caused by the linear economic model that operates as 'Take-make-dispose'. Criticism of the linear economic model, which sees the resources unlimited, has led to the construction of the circular economic model.

This study aimed to discuss the concept of circular economy in the context of the city. In the study, using a document review technique, which is one of the qualitative research methods, an examination was made on postgraduate theses prepared with the words "green economy, blue economy and red economy", which are linked to the circular economy and circular economy in the Council of Higher Education Thesis Center. It has been investigated how much of the screening results obtained are related to the city.

Methodology

Document analysis technique, one of the qualitative research methods, was used in the study. It is possible to define qualitative research as the research in which qualitative data collection techniques such as observation, interview and document analysis are used and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic manner in the natural environment (Yıldırım & Şimşek, 2013: 45). Document review includes the analysis of written materials about the phenomenon or cases that are aimed to be researched, and document review, one of the qualitative research methods, can be used as a data collection technique alone (Yıldırım and Şimşek, 2013: 217). In this way, the researchers save time and resources.

Results and Conclusions

In Turkey, it is clear that there is a limited number of circular economy study which is prepared in graduate thesis. The literature of the subject is also based on foreign literature. In 2010, although the concept began to be studied as the graduate thesis in Turkey; The circular economy issue has not yet been addressed in the urban context. The concept of circular economy is a new paradigm in the world, Turkey has not yet been adequately addressed. The deficiency in this field will ensure that future academic studies will be of a unique quality.

Yazarların Biyografisi

Özkan YALÇIN

Kamu Yönetimi alanında lisans ve yüksek lisans derecelerine sahiptir. Bunun yanısıra, yurtiçinde ve yurtdışındaki üniversitelerde çeşitli eğitim programlarına katılmıştır. Kamu politikaları, kurumsal kapasite geliştirme, kentsel dönüşüm, kentli hakları başta olmak üzere kent ve yönetim alanında çeşitli ulusal ve uluslararası akademik çalışmaları bulunmaktadır. Halen, Süleyman Demirel Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde doktora eğitimini sürdürmektedir.

İletişim

ozkan_yalciin@hotmail.com

ORCID Adresi

<https://orcid.org/0000-0001-9922-6592>

Nilüfer NEGİZ

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitiminin Süleyman Demirel Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümün'de tamamlamıştır. Ayrıca, aynı üniversitenin Arkeoloji Bölümünü derece ile bitirmiştir. Yerel yönetimler, kadın çalışmaları, kent ve çevre konuları başta olmak üzere çeşitli ulusal ve uluslararası akademik çalışmaları bulunmaktadır. Halen, Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi bölümünde öğretim üyesi görevini sürdürmektedir.

İletişim

nilufernegiz@sdu.edu.tr

ORCID Adresi

<https://orcid.org/0000-0002-4211-9689>